

**MESTNA OBČINA NOVA GORICA
MESTNI SVET**

**PREDLOG
HITRI POSTOPEK**

Na podlagi 19. člena Statuta Mestne občine Nova Gorica (Uradne objave 6/2002 in 25/2002) je Mestni svet Mestne občine Nova Gorica na seji dne sprejel naslednji

S K L E P

1. Sprejme se poročilo o izvajanju varstva starejših oseb v Mestni občini Nova Gorica.
2. Sklep velja takoj.

Številka: 150-01-1/98-6
Datum:

ŽUPAN
Mirko Brulc

**MESTNA OBČINA NOVA GORICA
ŽUPAN**

O b r a z l o ž i t e v :

Mestni svet Mestne občine Nova Gorica je v maju 1998 sprejel program varstva starejših občanov. V sodelovanju Centra za socialno delo Nova Gorica, Doma upokojencev Nova Gorica in Doma upokojencev Gradišče smo pripravili poročilo o uresničevanju tega programa, kot tudi izhodišča za nadaljnjo skrb do občanov v starosti nad 65 let.

Mestnemu svetu Mestne občine Nova Gorica predlagamo, da predloženo gradivo obravnava in ga sprejme.

Številka: 150-01-1/98-6

Datum: 9.9.2003

PRIPRAVILA:
Tišma Silva, načelnica
Oddelka za družbene dejavnosti

ŽUPAN
Mirko Brulc

POROČILO O IZVAJANJU VARSTVA STAREJŠIH OSEB

V MESTNI OBČINI NOVA GORICA

KAZALO

I. UVOD

II. CILJI IN REALIZACIJA V OBDOBJU 1998-2003

A. MREŽA ORGANIZIRANIH STORITEV, KI SO NAMENJENE IZVAJANJU V BIVALNEM OKOLJU STAREJŠIH

- 1. Center za pomoč na domu-storitve na daljavo**
- 2. Pomoč na domu (socialna oskrba v okviru javne službe)**

B. INSTITUCIONALNA MREŽA STORITEV ZA STAREJŠE

- 1. Dnevni centri**
- 2. Varovana stanovanja za starejše**
- 3. Domovi za starejše**

C. DODATNI IN DOPOLNILNI PROGRAMI NAMENJENI STAREJŠIM

III. ZAKLJUČNE UGOTOVITVE IN USMERITVE ZA NADALJNJE URESNIČEVANJE PROGRAMA

SLIKOVNA PRILOGA

I. UVOD

Izvajanje socialnega varstva starejših pri nas temelji poleg zakonskih osnov na Programu razvoja varstva starejših oseb na področju socialnega varstva v Sloveniji do leta 2005 in na Nacionalnem programu socialnega varstva do leta 2005. Prvega je vlada RS sprejela 1997.

leta, drugega je leta 2000 sprejel Državni zbor RS. Dokumenta temeljita na izhodiščih sodobne socialne politike in zagovarjata stališče, da je treba zagotoviti pogoje, da starejši čim dlje ostanejo v okolju, v katerem so živeli, ter da se jim poleg socialnih in zdravstvenih storitev nudijo tudi najrazličnejše druge storitve, servisi in dejavnosti, ki bodo zagotovile aktivno in polno življenje, predvsem tistim, ki živijo sami in bi bili brez teh možnosti izolirani iz družbenega dogajanja.

Programa zagovarjata kakovost življenja starejših, ki jih moramo sprejemati kot polnopravne člane družbe, s številnimi izkušnjami in znanji, ki so koristna in uporabna za ostale starostne skupine. Pomoč in storitve, ki jih organiziramo, moramo prilagoditi njihovim specifičnim potrebam, željam in zahtevam. Programa poudarjata pomen usklajenega načrtovanja storitev v bivalnem okolju in storitev institucionalnega varstva, pri čemer dajeta prednost razvijanju novih, v slovenskem prostoru še neveljavljenih oblik socialnih storitev za starejše. Hkrati iz obeh programov jasno izhaja, da si kakovostne in polne starosti ni možno predstavljati samo kot mrežo ustrezno zasnovanih rešitev s področja socialne varnosti, ampak tudi tistih, ki zadevajo zdravstveno varstvo, izobraževanje, stanovanjske razmere, kulturo in se nenazadnje dotikajo tudi drugih možnosti za čim širše družbeno udejstvovanje. Le celovito reševanje različnih zadev z naštetih področij bo namreč starejšim dejansko omogočalo, da ostanejo aktivni in integrirani v svojem domačem okolju. Pri tem pa se moramo ves čas zavedati, da je treba vzpostaviti ravnotežje med reševanjem materialnih in nematerialnih potreb starejših, zlasti na področju medčloveških odnosov in družbene vključenosti. Pomembna sestavina načrtovane in organizirane skrbi za starejše pa je tudi ustrezna priprava mlajših generacij na starost.

Gre torej za širok sklop vprašanj, ki se lahko glede na splošno znana izhodišča najkakovostnejše rešuje v konkretnem lokalnem okolju, obenem pa morajo pri njihovem reševanju poleg strokovnih ustanov in javnih služb sodelovati tudi uporabniki in interesne organizacije, ki jih združujejo. S poznavanjem konkretnih okoliščin življenja, navad, potreb in pričakovanj, bomo lahko nudili primerne in uspešne rešitve. Ključnega pomena za uspeh obeh programov, ki sta bila pripravljena za celotno področje države in za katerega zagotavljajo materialne pogoje država in lokalne skupnosti, je njegova izvedba v določenem lokalnem okolju in pripravljenost ter usposobljenost vseh nosilcev in izvajalcev, ki so odgovorni za njuno izvedbo.

Slovenija sodi v krog držav z izrazito staro strukturo prebivalstva. Delež starejših od 65 let v celotnem prebivalstvu je leta 1981 znašal 11%, neposredno pred sprejetjem vladnega programa 12,9%, v začetku leta 2002 že 14,55%, leta 2020 pa bo ob nadaljevanju sedanjih trendov presegel 20% vseh prebivalcev. Tudi struktura znotraj skupine starejših se spreminja, saj se bo po napovedih Statističnega urada RS število starejših od osemdeset let (v letu 2002 približno 2,5% celotne populacije) v naslednjih letih podvojilo.

Mestna občina Nova Gorica ima skupno 36.350 prebivalcev, od katerih je 5.634 starejših od 65 let, kar predstavlja 15,5 % in je tako nad republiškim povprečjem. Še višji delež in sicer 16 % ima goriška regija (12 občin). Indeks staranja v regiji je nadpovprečen in je za dobrih 15 odstotnih točk višji od slovenskega povprečja. Še višji indeks staranja ima Mestna občina Nova Gorica, saj je kar za 24 odstotnih točk višji od slovenskega povprečja in za skoraj 9 odstotnih točk višji od regijskega povprečja. Tako regija kot tudi občina sta glede na tip poseljenosti v slovenskem merilu uvrščeni med območja z izredno negativnimi demografskimi gibanji.

Ob upoštevanju Programa razvoja varstva starejših oseb do leta 2005 je Mestni svet Mestne občine Nova Gorica nazadnje na seji dne 26.5.1998 sprejel naslednje sklepe:

1. Sprejme se izhodišča za izvajanje programov varstva starejših občanov v Mestni občini Nova Gorica.
2. Sprejme se pobuda, da se v Novi Gorici v letu 1999 ustanovi regijski center pomoči na domu in na Ministrstvo za delo, občino in socialne zadeve prijavi potrebo po pridobitvi sredstev za usposobitev in zagon centra pomoči na domu.
3. V okviru Doma upokoјencev Nova Gorica se v letu 1999 ustanovi dnevni center.
4. Občinski delež sredstev za usposobitev prostorov se zagotovi v proračunu za leto 1999.
5. Zaradi regijskega značaja centra pomoči na domu se k sodelovanju pritegne tudi sosednje občine.
6. Za izvajanje koordinacije pomoči na domu se v drugi polovici leta 1998 zagotovi zaposlitev enega koordinatorja in to začasno pri Centru za socialno delo Nova Gorica.
7. Podpira se nadaljnje oblikovanje skupin za samopomoč v okviru krajevnih skupnosti.
8. Mestna občina Nova Gorica bo v okviru finančnih možnosti še naprej financirala nastanitvene možnosti za starejše občane.

II. CILJI IN REALIZACIJA V OBDOBJU 1998-2003

Program razvoja starejših je izhajal iz naslednjih načel:

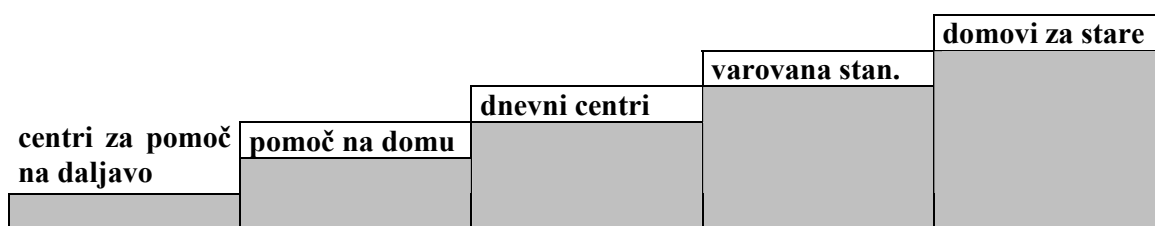
1. ohranjanja in doseganja večje kakovosti življenja populacije starejših oseb,
2. celovitosti obravnave starejših oseb,
3. pluralnosti izvajanja oskrbe,
4. enakosti v dostopnosti različnih oblik oskrbe,
5. enakomerne prostorske pokritosti (regionalnosti),
6. avtonomnosti,
7. gospodarnosti,
8. integriranosti v socialno in urbano okolje,
9. fleksibilnosti.

Prednostna naloga programov je, da se posamezne storitve za starejše zagotovijo čim enakomerneje po vsej Sloveniji, oziroma da se približajo uporabnikom, pa naj bo to na deželi ali v mestu. V zvezi s tem je bil pripravljen pregled pokritosti storitev po posameznih območjih Slovenije. Slabše pokriti deli države naj bi imeli prednost pri zagotavljanju oziroma organiziranju mreže posameznih storitev.

Izvajanje storitev naj bi se tudi čim bolj pluraliziralo, kar naj bi prineslo večjo raznovrstnost ponudbe, spodbujalo konkurenčnost in s tem boljšo kakovost in ugodnejšo ceno za uporabnike. To načelo naj bi veljalo tako za storitve v lokalnem okolju, za katere je odgovorna občina, kot za storitve institucionalnega varstva, ki so sicer skrb države. Storitve skladno z zakonom lahko izvajajo javni zavodi, zasebni izvajalci s koncesijo in privatni izvajalci z ustreznimi dovoljenji za delo.

Razvoj in izvajanje storitev v domačem okolju naj bi bili predvsem skrb lokalnih skupnosti, vendar pa naj bi jim pri tem strokovno in tudi finančno pomagala država. Predvsem s pripravljanjem enotnih strokovnih izhodišč, navodil, metodologije in sofinanciranjem dela tehnične infrastrukture za izvajanje storitev, pa tudi z usposabljanjem izvajalcev in z uporabo ustreznih ukrepov aktivne politike zaposlovanja (v nadaljevanju APZ) za tiste brezposelne osebe, ki so se vključile v izvajanje konkretnih oblik pomoči oziroma storitev za starejše.

S Programom razvoja varstva starejših in nacionalnim programom socialnega varstva je bilo predvideno delovanje in širitev mreže organiziranih storitev, ki so namenjene izvajanju v **bivalnem okolju** starejših, **institucionalne mreže** storitev za starejše ter **dodatnih in dopolnilnih programov** namenjenim starejšim. Razvoj skrbi za starejše je v obeh dokumentih načrtovan tako, da se zagotavljajo različne oblike pomoči in storitve za starejše osebe in sicer v povezavi z obsegom in zahtevnostjo njihovih potreb in ob upoštevanju njihovih želja. Mreža pomoči se stopnjuje od tistih oblik, ki so namenjene starejšim z manjšim obsegom posebnih potreb in težav, do tistih, ki potrebujejo štiriindvajset urno nego in pomoč.

(Stopnjevanje pomoči glede na potrebe)

A. MREŽA ORGANIZIRANIH STORITEV, KI SO NAMENJENE IZVAJANJU V BIVALNEM OKOLJU STAREJŠIH

1. Center za pomoč na domu-storitve na daljavo

Storitve pomoči na daljavo so tiste, ki se razvijajo s pomočjo telekomunikacijske tehnologije. Po svoji funkciji so lahko namenjene nujnemu klicu, pozitivni socialni kontroli ali informacijsko koordinatorski vlogi. Program razvoja postavlja »Center« kot timskega koordinatorja za pomoč na domu, ki razvija tudi bazo podatkov izvajalcev storitev na domu.

Center je organizacijska celota, ki predstavlja organiziran sistem storitev za starejše, bolne in invalidne osebe na njihovih domovih, ustanovljen za prostorsko obvladljivo območje.

V okviru centra se načrtujejo, organizirajo, izvajajo in nadzirajo socialne in zdravstvene storitve na domu s tem, da:

- omogoča daljše in samostojnejše bivanje v lastnem okolju,
- prispeva k večji kakovosti življenja,

- prispeva k večji dostopnosti in kakovosti socialnih storitev,
- s telekomunikacijskimi sredstvi omogoča dostop do nekaterih socialnih in drugih servisov neodvisno od geografske oddaljenosti.

V obdobju do leta 2005 naj bi delovalo deset regionalnih centrov in sicer v:

Ljubljani,
Kopru,
Mariboru,
Murski Soboti,
Slovenj Gradcu ,

Celju,
Kranju,
Novem mestu
Novi Gorici,
Krškem.

Centri naj bi temeljili na enotni tehnični infrastrukturi. Za vzpostavitev njihovega delovanja naj bi poskrbele občine. Pri tem naj bi država sodelovala pri zagotavljanju zagonskih sredstev za nabavo osnovnih sredstev in edukacijo strokovnih delavcev v programu, in sicer v razmerju 30% proračun RS, 70% občinski proračuni.

V Mestni občini Nova Gorica je bila možnost zagotovitve 24-urnega telefonskega varovanja na daljavo realizirana v letu 2000 in to v okviru Centra za pomoč na domu »Klas«. Oseba, ki je vključena v sistem varovanja, ima tako možnost takojšnje pomoči. S pritiskom na gumb se vzpostavi zveza z dežurnim operaterjem, ki ugotovi vzrok klica in skladno s potrebo organizira pomoč. Trenutno je v to obliko pomoči vključeno 15 občanov. V letošnjem letu je bilo do konca avgusta registrirano 993 klicev občanov. Potrjuje se, da je ta storitev zelo dobrodošla in primerna predvsem za ljudi, ki živijo sami, saj jim poveča občutek varnosti.

2. Pomoč na domu (socialna oskrba v okviru javne službe)

Pomoč na domu, kot storitev po Zakonu o socialnem varstvu, predstavlja socialnovarstveno storitev iz okvira javne službe, ki jo zagotavlja občina. Gre za organizirane oblike pomoči socialne oskrbe v primeru starosti, invalidnosti ter v drugih primerih, ko taka pomoč lahko nadomesti institucionalno varstvo. Vsebinsko storitev, upravičence, izvajalce ter normative natančneje določa Pravilnik o standardih in normativih za opravljanje socialnovarstvenih dejavnosti.

Pomoč na domu je izven institucionalna oblika varstva, ki omogoča starejši in invalidni populaciji, da ob organizirani pomoči ostane v svojem socialnem in lokalnem okolju čim dalj avtonomna. Izvajajo jo lahko javni zavodi na področju socialnega varstva, centri za pomoč na domu in drugi nosilci, ki imajo koncesijo ali ustrezno dovoljenje za delo.

Koncesijo za opravljanje storitev pomoči na domu kot javne službe podeli na podlagi mnenja socialne zbornice občinski organ, pristojen za socialno varstvo. Izhajati mora iz števila starih (65 in več let) v svoji občini in izkazanih potrebah po storitvah pomoči na domu.

V Mestni občini Nova Gorica je pomoč na domu organizirana v okviru Centra za pomoč na domu Klas, ki se kot razvojni projekt izvaja pri Centru za socialno delo Nova Gorica. Sedež Klasa je v vrtcu Ciciban, na Cankarjevi 1, v Novi Gorici. 8 neposrednih oskrbovalk izvaja pomoč na domu v povprečno 90 gospodinjstvih. Količina, oblika in trajanje pomoči se

individualno določi glede na potrebe občana. Dnevno razvozijo okrog 55 kosil starejšim občanom.

B. INSTITUCIONALNA MREŽA STORITEV ZA STAREJŠE

V praksi obstaja več možnosti institucionalnega varstva za starejše ljudi, vse pa morajo izhajati iz potreb starejšega človeka in zagotavljati največjo možno mero njegove samostojnosti, neodvisnosti, zasebnosti in dostojanstva. V programu so bile natančneje obravnavane tri možne oblike institucionalnega varstva:

1. Dnevni centri

Dnevni center je oblika varstva, v katero se vključijo starejše osebe, ki zaradi posebnih potreb potrebujejo nadzor, varovanje in pomoč. Dnevno varstvo je oblika institucionalnega varstva, namenjena posameznikom, ki še ne potrebujejo zahtevne zdravstvene nege in celodnevne stacionarne domske oskrbe. Ta dejavnost pomembno dopolnjuje in razbremenjuje družinsko oskrbo ter podaljšuje bivanje ljudi v lastnih domovih.

Dnevni center zadovoljuje potrebe tudi vseh tistih, ki želijo pomoč, nadzor ali organizirano obliko bivanja za čas, ko so družinski člani odsotni ali na dopustu.

Osnovni kriterij za vključitev oseb v dnevno varstvo je, da se oskrbovanci dnevno vračajo domov.

Storitve dnevnega varstva so:

- prevoz,
- prehrana,
- socialna in zdravstvena oskrba,
- varovanje,
- socialna integracija in okupacija ter razvedrilo.

Dnevno varstvo se praviloma izvaja v instituciji – domu za starejše, ki lahko zaradi svoje organiziranosti strokovno in finančno smotno zagotovi vse potrebne storitve.

V Mestni občini Nova Gorica dnevni center deluje v okviru Doma upokojencev Nova Gorica. Kapaciteta dnevnega centra je 12 mest. Povprečno so bila v preteklem letu kontinuirano skozi celo leto zasedena le 4 mesta. Največji je problem prihoda oziroma prevoza starejših oseb v dnevni center.

2. Varovana stanovanja

Varovana (oskrbovana) stanovanja za starejše so stanovanja, ki so lokacijsko in funkcionalno prilagojena potrebam starejših in invalidnih oseb, v njih pa stanovalci lahko dobijo socialno in

zdravstveno oskrbo 24 ur dnevno preko vsega leta (ponavadi iz doma starejših ali drugega izvajalca v neposredni bližini). Gre za stanovanja, ki kljub možnosti stalne pomoči in oskrbe ohranjajo prednosti bivanja v lastnem domu, poleg osnovne oskrbe pa lahko stanovalci naročijo tudi dodatne storitve. Namenjena so starejšim osebam, ki potrebujejo pomoč druge osebe, vendar ne do te mere, da bi jih bilo potrebno nastaniti v domu. Velikost stanovanj naj bi segala v razponu od garsonjere do eno in pol sobnega stanovanja poleg stanovanjskih prostorov za individualno uporabo pa naj bi bili uporabnikom na voljo tudi skupni prostori.

Varovana stanovanja je možno kupiti ali najeti. Osnovno in dodatno socialno oskrbo plačujejo uporabniki oziroma svojci, zdravstvene storitve pa se zagotavljajo preko patronažne službe.

V Mestni občini Nova Gorica varovana stanovanja niso zagotovljena, čeprav je zanje povpraševanje.

3. Domovi za starejše

Celodnevna oskrba v domovih za starejše je namenjena predvsem starejšim, ki imajo določene zdravstvene težave ali pa so se iz različnih drugih razlogov odločili, da se preselijo v dom. Bivanje v domu je oblika življenja v zavodu, ki uporabnikom nadomešča ali dopolnjuje funkcijo doma ali lastne družine. Obsega osnovno oskrbo, socialno oskrbo in zdravstveno varstvo po predpisih s področja zdravstva. Institucionalno varstvo v domovih je organizirano in se izvaja tako, da zagotavlja uporabniku glede na njegove psihofizične sposobnosti čim večjo zasebnost, samostojnost, avtonomnost in neodvisnost.

Domsko varstvo se lahko izvaja v večjih ustanovah, v stanovanjskih skupnostih ali v obliki družinskega varstva. V vsakem od teh primerov morajo biti uporabnikom na razpolago ustrezni individualni, skupinski in servisni prostori.

Cilj vladnega programa in Nacionalnega programa je bil zagotoviti v domovih za starejše takšno število mest, ki bo zadostovalo za 4,5 % starejših od 65 let oziroma skupno 14.500 mest.

V Mestni občini Nova Gorica imamo dva domova upokojencev s skupno 376 mesti in sicer Dom upokojencev Nova Gorica z 230 mesti ter Dom upokojenec Gradišče s 146 mesti. Vse prostorske zmogljivosti obeh domov so preko celega leta stalno zasedene. Čakalna doba za sprejem se giba med tremi meseci do pol leta oziroma tudi enega leta, odvisno od zdravstvenega stanja oskrbovancev kot tudi čakajočih na sprejem.

V obeh domovih je 195 oskrbovancev iz naše občine, 151 iz sosednjih štirih občin ter 30 iz drugih občin po Sloveniji. Upošteva se število starejših občanov v Mestni občini Nova Gorica je tako 3,5 % vključenosti v oba domova. Ta procent pa je še nekoliko višji, ker so naši občani tudi v drugih domovih po Sloveniji in tako že skoraj dosegamo nacionalni cilj o 4,5 % vključenosti starejših oseb v domove upokojencev.

Zaradi razvoja storitev v domačem okolju se čedalje manj starejših oseb odloča za odhod v domove po svojem 65 letu.

Ti starejši ostajajo v svojem okolju in v domove prihajajo predvsem stanovalci po 75 ali celo 80 letu in imajo tudi izrazite zdravstvene težave, kot so starostna demenca in sorodna obolenja ter nepokretnost. Zato bo z investicijskimi vlaganji potrebno obstoječe domene prilagoditi na nove zahteve in potrebe te kategorije občanov. Poleg tega se kaže izrazita potreba po enoposteljnih sobah.

C. DODATNI IN DOPOLNILNI PROGRAMI NAMENJENI STAREJŠIM

Kakovost življenja starejših je bistveno povezana z njihovo socialno vključenostjo oziroma izključenostjo. Programi, ki so namenjeni izboljšanju socialnih stikov, vključevanju v dnevne aktivnosti in socialne mreže so enako pomembni kot lepi, prostorni in solidno opremljeni objekti za namestitvev.

Med cilji nacionalnega programa socialnega varstva je zato pri zagotavljanju nematerialnih potreb starejših posebej poudarjen pomen zagotavljanja možnost za razvoj nevladnega sektorja in uporabniških združenj. Skupaj z izvajalci javne službe naj bi oblikovali enovit sistem socialnega varstva na nacionalni ravni. Nacionalni program določa kriterije za pripravo mrež dopolnilnih programov javnim službam. Izvajalci teh programov naj bi bili v večji meri predvsem nevladne organizacije.

Starejšim osebam naj bi bili namenjeni predvsem programi medgeneracijskih in drugih skupin za pomoč ter programi, ki v bivalnem okolju skrbijo za preprečevanje socialne izključenosti starejših.

V Mestni občini Nova Gorica je oblikovanih 16 skupin za samopomoč, za katere skrbi 28 posebej usposobljenih voditeljev. Skupine, v katerih je po 11 občanov, se redno tedensko sestajajo. Velikega pomena so tudi društva upokojencev kot tudi Univerza za tretje življenjsko obdobje.

III. ZAKLJUČNE UGOTOVITVE IN USMERITVE ZA NADALJNJE URESNIČEVANJE PROGRAMA

V Mestni občini Nova Gorica se zavedamo pomena ustvarjanje pogojev za kakovostno življenje starejših ljudi. Izraz takšne srbi se kaže v tem, da so bili v celoti realizirani sklepi mestnega sveta iz leta 1998.

Z vsemi že uveljavljenimi programi kaže nadaljevati tudi v bodoče. Še v letošnjem letu bo skladno s sklepom mestnega sveta razpisana koncesija za dodatno izvajanje pomoči na domu.

Upošteva Program razvoja varstva starejših oseb na področju socialnega varstva v Sloveniji do leta 2005 lahko ugotovimo, da v naši občini ni varovanih stanovanj. Za uresničitev te naloge so izkazane možnosti sodelovanja z Nepremičninskim skladom pokojninskega in invalidskega zavarovanja Slovenije, ki je pripravljen v Novi Gorici zgraditi okrog 30

varovanih stanovanj izključno najemnega tipa. Možna lokacija je na zemljišču v podaljšku Doma upokojencev Nova Gorica. Zemljišče je v lasti Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve in le-to je pripravljeno s stvarno služnostno pravico omogočiti gradnjo. Z manjšim delom zemljišča pa naj bi sodelovala tudi Mestna občina Nova Gorica.

Nova Gorica, september 2003

Ob sodelovanju Centra za socialno delo Nova Gorica, Doma upokojencev Gradišče in Doma upokojencev Nova Gorica pripravila Silva Tišma

